

راز ماندگاری فیلسوف شفاهی

درباره نسبت احمد فردید با امروزی‌ها

می‌کرد. من به او بسیار مدیونم. او به من آموخت از خلط مباحث اجتناب کنم. شکاف‌های تاریخی را در نظر آورم و از کیمیاگری‌های فلسفی که در آن متافیزیک و عرفان و روان‌شناسی به هم می‌ریزند، با هم گلاویز می‌شوند و همدیگر را آلوده می‌کنند، تا معلوم نیست چه آش درهم‌جوشی پدید آورند، فاصله بگیرم. او تصویری منفی شده از آن چه نباید بکنیم به من ارائه داد.»

داریوش آشوری نیز که در جوانی مجذوب و شیفته فردید بود و پس از درگذشتش او را نخستین فیلسوف تاریخ مدرن ایران لقب داده بود، چند سالی است که به یکی از مخالفان سرسخت او تبدیل شده و در نقد استاد سابق از هیچ درشت‌گویی فروگذار نیست. بنا بر روایت آشوری، ابوالحسن جلیلی که یکی از ارادتمندان فردید بود در استحکام روابط او با فردید نقش بسیاری داشت و به خاطر شوری که در آشوری برای آموختن فلسفه می‌دید، شبی او را به خانه خود دعوت کرد تا با فردید از نزدیک آشنا شود. آن شب فردید درباره تاریخ و «حوالت وجود» داد سخن داد و از آن شب به بعد آشوری همراه با جلیلی، رضا داوری اردکانی، داریوش شایگان و افراد دیگری در میهمانی‌های خانگی، در رستوران‌ها، یا گرد آمدن‌های هفتگی در منزل فردید، هم‌نشین و مونس فردید می‌شوند. آشوری در مقاله «اسطوره فلسفه در میان ما» می‌گوید با آن که شاگرد شکیبیا و جویای محضر فردید بود اما پس از مدتی حس کرد که یک جای کار این داستان از اساس خراب است؛ بنابراین در نامه‌ای به داوری

داشت. او که در «آسیا در برابر غرب» و «بت‌های ذهنی و خاطره ازلی» در صراط فردیدی طی طریق می‌کرد، بعد از چندی آرام‌آرام راه خود را جدا کرد تا این که سرانجام به «افسون‌زدگی جدید» رسید و دست از هویت تک‌بُنی شست و مدافع هویت چهل تکه شد. او در کتاب «گفت‌وگومحور (زیر آسمان‌های جهان)» وقتی به نام فردید می‌رسد، می‌گوید: «ما در خانه دوست‌مان امیرحسین جهاننگلو با فردید دوره داشتیم. این شب‌ها که به دلیل حضور فردید به فردیدیه معروف بودند، آزمایشگاه زنده پریشانی و تشویشی بودند که در آن زمان بر خاطره‌ها حکومت می‌کرد. سوای این معجون حیرت‌انگیز، آن چه از این شب‌های هیجانی و نمایشی و غالباً مضحک تا حد فضاخت به یاد دارم، نزاع‌ها و درگیری‌های لفظی، از جا در رفتن‌ها و یقه‌دوری‌های پرتلاطم و بددهنی‌های رسوایانه بود. شب‌هایی پر بار و در عین حال غم‌انگیز بودند. فردید یک آشوب‌گر مادرزاد بود. در او جرقه‌هایی از نبوغ و کینه‌ای عمیق وجود داشت که به خلق و خویش جنبه‌ای ترحم‌انگیز می‌بخشید و نیز دارای بینش شهودی صاعقه‌آسایی بود که انسان را مبهوت می‌کرد. او از به سامان رساندن و پی‌گیری بحثی که طرح می‌کرد، عاجز بود- لاقلاً به‌ندرت از عهده آن برمی‌آمد- هنوز عقیده‌ای را طرح نکرده، عقاید دیگر سر برون می‌کردند و گفتارش را منحرف می‌ساختند و... از نوشتن ترسی بیمارگونه داشت. در صورت لزوم، هر آن چه را دیروز گفته بود، فردا تکذیب

امیر عرفان روزنامه‌نگار

در میان دانشگاهیان مثلی وجود دارد مبنی بر اینکه «منتشر کن یا محو شو»، اما این ضرب‌المثل در مورد سیداحمد مهینی یزدی معرف به فردید صدق نمی‌کند. احمد فردید از جمله رازآمیزترین متفکران ایران است و با وجود این که ۲۸ سال از درگذشت او گذشته اما سخن گفتن از این فیلسوف شفاهی هنوز از رونق نیفتاده و هم‌چنان در فضای فکری ایران حضوری نیرومند و اثرگذار دارد و درباره‌اش کتاب نوشته می‌شود و مستند ساخته می‌شود. فردید هم مخالفان سرسختی دارد که شخصیت و افکار او را آماج تندترین حملات قرار می‌دهند و هم مدافعان دوآتشی‌ای که او را یگانه متفکر ایران معاصر می‌دانند. میزان تاثیرگذاری اش بر فضای فکری و فرهنگی به حدی است که عده‌ای دولت نهم و دهم را برآمده از تفکرات او می‌دانستند. هر چند که هیچ یک از شاگردان و نزدیکان فردید جایی در آن دولت نداشتند اما این عده معتقدند بر مبنای تئوریک دولت احمدی‌نژاد بر اندیشه‌های او استوار بود.

مردمانی که منتقد شدند

یکی از نکات جالب این است که برخی شاگردان و میدان دیروز فردید به منتقدان امروزش تبدیل شده‌اند که از این بین می‌توان به داریوش شایگان و داریوش آشوری اشاره کرد. فاصله‌گیری شایگان از استادش حرکت آرامی

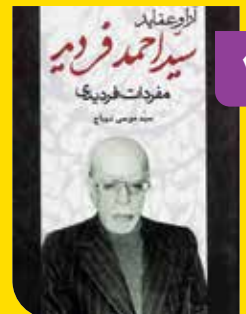
دیدار فرهی و فتوحات آخرالزمان

- سیداحمد فردید
- به کوشش محمد مددپور
- چاپ و نشر نظر
- ۴۶۶ صفحه
- ۷۰ هزار تومان

محمد مددپور از شاگردان فردید، درس گفتارهایی از او را در این کتاب گردآوری کرده است. مددپور درباره نحوه جمع‌آوری و تنظیم این اثر می‌نویسد: «سال ۵۸، سالی است که استاد در دانشگاه تهران بعد از انقلاب دور جدیدی از مباحث خود را فارغ از تنگنای سیاسی نظام جور گذشته آغاز کردند... کوشش استاد برای بیان ناگفته‌های گذشته و حال چنان بود که اغلب به جهت گسستگی عبارات در نظر اول فاقد هماهنگی است اما با توجه به غایت کلمات و عبارات، مباحث به یک وحدت معنوی می‌رسند.»

آرا و عقاید سیداحمد فردید

- مفردات فردیدی
- موسی دیباج
- نشر علم
- ۴۶۰ صفحه
- ۹۵ هزار تومان

در اندیشه فردید فلسفه برای نجات انسان کم‌تر تواناست و آن چه می‌تواند ما را نجات دهد، شعر است؛ شعری که مصداقش حکمت است. دیباج در این کتاب نظرات او را درباره موضوعات و افراد متفاوت و متعدد بیان می‌کند. این موضوعات به ترتیب حروف الفبای فارسی مرتب شده‌اند. مطالب کتاب با موضوع اباحت و ابرمرد شروع شده و با یهود و یهودیت پایان می‌یابد.

فردید از نگاه دیگران

- گردآوری: بکتاش منوچهری
- انتشارات قصیده‌سرا
- ۳۹۸ صفحه

کتاب حاضر مجموعه‌ای از نوشته‌ها و مقالات با دیدگاه‌های مختلف و عقاید گوناگون درباره احمد فردید است. در این کتاب یادداشت‌هایی از داریوش آشوری، رامین جهاننگلو، عبدالکریم سروش و داریوش شایگان آمده است. بخش‌هایی از دو داستان از رضا براهنی و سید عطالله مهاجرانی هم در کتاب وجود دارد که در هر کدام از این داستان‌ها شخصیتی مشابه احمد فردید وجود دارد.